

Bazı Değişkenlerin Yönetici Adaylarının, Okul Psikolojik Danışmanlarından Görev Beklentileri Düzeylerine Etkisi

Effects of Some Variables on the Duty Expectation Levels of Candidate Administrators from School Counsellors

Fulya Yüksel-Şahin
İstanbul Üniversitesi

Öz

Bu araştırmada, yönetici (müdür) adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma, 3-21 Temmuz 2000 tarihleri arasında hizmetçi eğitim seminerine katılan 109 yönetici adayı üzerinde yürütülmüştür. Veri elde etmek için "Kişisel Bilgi Formu" ve "Rehberlik Uzmanlarından Görev Beklentileri Envanteri" kullanılmıştır. Toplanan veriler, Mann-Whitney U Testi, bağımsız gruplarda t-testi, Kruskal Wallis Testi ve Scheffé Testi ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklenti düzeyleri, cinsiyete, mezun olunan fakülteye ve kıdeme göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Bir sorunu karşılaştığında başvurulan yardım kaynağına ve okulda, okul psikolojik danışmanının olup olmadığına göre anlamlı farklılık göstermiştir.

Anahtar Sözcükler : Okul psikolojik danışmanı, psikolojik danışma.

Abstract

This study investigated whether the duty expectation levels of candidate administrators from school counsellors showed any significant difference according to some variables. The data was gathered from 109 candidate administrators who participated in an in-service training seminar held between the dates 3rd and 21st July 2000. A "Personal Information Form" and an "Inventory of Duty Expectations From Guidance Experts" were used to collect data. The data was analysed using Mann Whitney U Test, t-test on independent groups, Kruskal Wallis Test and Scheffé Test. According to the results, of this research, duty expectation levels of candidate administrators from school counsellors did not show a significant difference according to sex, faculty from which they graduated and seniority. However, it showed a significant difference according to the source of help applied to when a problem occurs and whether or not there is a school counsellor in the school.

Key Words: School counsellors, counselling.

Giriş

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, bireyin bir bütün olarak gelişmesini ve kendini gerçekleştirmesini amaçlayan bir psikolojik yardım hizmetidir. Kendini gerçekleştirmekte olan bireyin taşıdığı özellikler, aslında, psikolojik sağlığı yerinde olan çağdaş insanda bulunması gerekli özelliklerdir. Bu özellikleri kazandırma amacıyla olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, birçok kurumda (sağlık, endüstri,

sosyal yardım kurumları) olduğu gibi, eğitim kurumlarında da yaygınlaşan bir kavram ve uygulama alanı haline gelmiştir (Kepçeoğlu,1994).

Ülkemizde, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine okullarımızda yer verilmesi gereği 1950'li yıllardan beri savunulmaktadır (Kepçeoğlu, 1994; Özgüven, 1990; Tan, 1986; Özoğlu, 1982; Kuzgun, 1981). Bu amaçla, psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili çalışmalar, 1953 yılında başlamıştır (Tan, 1990). Bu çabalarla rehberlik konusu, ilk kez ve en geniş bir biçimde VII. Milli Eğitim Şûrası (1962)'nda ele alınmıştır (MEB, 1991a). VII. ve VIII. Milli Eğitim Şûraları'nda alınan kararlar ülkemizde, eğitim sistemi

Yrd. Doç. Dr. Fulya Yüksel-Şahin, İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı.

İNİNDE VAR OLAN "ÖĞRETİM" VE "YÖNETİM" BOYUTLARI YANINDA, "ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ" VE "REHBERLİK"İN DE ÜÇÜNCÜ BİR BOYUT OLARAK YER ALMASINI SAĞLAMIŞTIR. Daha sonraki şûralar, rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması, mesleki rehberlik yapılması, seçmeli dersler aracılığı ile öğrencilerin ilgi alanlarına, meslek ilgileri yolu ile de mesleğe yöneltme faaliyetlerine ilişkin yöntemlere ve personel yetiştirme çabalarına yönelmiştir. Bu açıklamalara göre, rehberlik kavramının Milli Eğitim Şûraları'nda gelişme gösterdiği söylenebilir. Bu çalışmalar temel alınarak başlatılan uygulamalar, rehberlik faaliyetlerinin okullara girmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Doğan, 1990; Özgüven, 1990; Kuzgun, 1981).

1970-1971 öğretim yılında, 24 Genel, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulu'nda, rehberlik uygulamaları başlatılmıştır (MEB Tebliğler Dergisi, 1619, 1970). 1974 yılında yayınlanmış olan Tebliğler Dergisi'nde, 1974-1975 öğretim yılından başlamak üzere, ülke düzeyinde bütün ortadereceli okul programlarında rehberlik çalışmaları için haftada iki saatlik bir süre ayrılmış ve bu yaygın rehberlik uygulamaları öğretmenlerin sorumluluğuna bırakılmıştır (MEB Tebliğler Dergisi, 1805, 1974). Okullarımızda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülebilmesi için MEB'ye bağlı "Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" kurulmuş (1983) ve daha önce açılan "Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) de, bu daireye bağlanmıştır (Yeşilyaprak, Güngör ve Kurç, 1996).

Yukarıda belirtilen birçok çalışmalar sonucunda, ülkemizde, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin eğitim süreci içinde yer alması sağlanmıştır. Eğitim süreci içerisinde öğretim etkinlikleri tek başına yeterli değildir. Öğretim etkinliklerinin yanı sıra, öğrencileri destekleyen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine de yer verilmesi gerekir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, bireyin kendini tanıması ve anlaması, çevresine sağlıklı bir biçimde uyum sağlaması, kendisi için en uygun kararları alması ve seçimleri yapması; karşılaştığı duygusal, sosyal, eğitimsel ve mesleki sorunlarına çözüm yolları bulması, potansiyellerini ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en iyi bir biçimde geliştirmesi ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan bilimsel ve psikolojik bir yardımdır (Kuzgun, 2000; Kepçeoğlu,

1994; Nugent, 1990; Kuzgun, 1988; Ivey & Ivey, Downing, 1987; Patterson & Eisenberg, 1983). Bireylerin, kendi ilgi, yetenek ve çevrelerini, gerektiği gibi tanıyabilmesi; çözümlenemedikleri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlu sorunlarına çözüm yolu bulabilmesi için, öğrencilere uzmanlarca düzenli ve sürekli bir psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti verilmelidir (Bakırcıoğlu, 2000; Özgüven, 1991; Baymur, 1975).

Okul psikolojik danışmanlarının bu hizmetleri nasıl verecekleri konusunda Amerika'da yapılan çalışmalarda, okul psikolojik danışmanlarının görev alanları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, okul psikolojik danışmanlarının görevleri sayılmaması gereken olumsuz görevler de belirlenmiştir. Amerika'da, Amerikan Personel ve Rehberlik Derneği'nin (APGA) bünyesinde bulunan Amerikan Okul Danışmanları Derneği (ASGA) tarafından sıralanan görev alanları ve görevler ülkemizde yaygın olarak benimsenmektedir (Kepçeoğlu, 1994).

Okullarda, psikolojik danışmanların görevlerini başarılı bir biçimde yapabilmesi için yönetici ve öğretmenlerin desteğini almaları çok önemlidir. Bu da yöneticilerin, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik konusundaki görüşleri ve ne bekledikleri ile ilişkilidir (Kepçeoğlu, 1994; Özgüven, 1991; Kuzgun, 1988; Tan, 1974a, 1990c). Ülkemizde, "Okul Psikolojik Danışmanlarından Görev Beklentileri"ne ilişkin olarak yapılmış olan araştırmalarda, yöneticilerin, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin psikolojik danışmanlardan görev beklentileri düzeylerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Rehberlik görevleri, birinci derecede, bu alanda yeterli eğitimi, deneyimi ve isteği olmayan öğretmenlere verilmiştir (Bakırcıoğlu, 1994; Kuzgun, 1981). Rehberlik faaliyetlerine geçildiğinde, şûralarda alınan kararlar doğrultusunda yeterli ve gerekli hazırlıklar yapılmadığından rehberlik etkinlikleri, çağdaş anlamda tutarlı ve etkili bir düzeye erişememiştir (Doğan, 1990; Özgüven, 1990; Kuzgun, 1981).

Okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri konusu ile ilgili olarak, durum saptanması niteliğinde birçok araştırma (Doğan, 1991; Özdemir, 1991; Öztoprak, 1991; Pişkin, 1989; Duman, 1985; Görkem, 1985; Gültekin, 1984; Kuzgun, 1981; Güvendi, 1980; Kepçeoğlu, 1978) yapılmıştır.

Araştırma konusu ile doğrudan ilgili olan Özdemir (1991), Pişkin (1989) ve Kepçeoğlu (1978)' nun yapmış oldukları araştırmalarda, yöneticilerin okul psikolojik danışmanlarından görev beklentilerinde yetersizlik olduğu; psikolojik danışma ve rehberliğe uygun olmayan bir anlayışta oldukları görülmüştür. Bu anlayış ve beklentilerdeki yetersizliklerin, okul psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarında önemli olan işbirliğine dayalı takım çalışmasını engellediğini; buna bağlı olarak da okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının yeteri kadar etkili ve başarılı olamadığını göstermiştir.

Günümüzde hızla önem kazanan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürüten okul psikolojik danışmanlarından, yönetici adaylarının görev beklentileri düzeylerinin araştırılması, beklentilerin gerçekleştirilmesi yolundaki çalışmalara ışık tutabilir. Yapılmış olan bu araştırma, var olan durumun saptanması açısından ve çıkan sonuçlardan yararlanılması açısından önemli olabilir. Bu da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin gelişimi açısından yarar sağlayabilir. Ayrıca, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri ile ilgili olarak araştırmaların yapılması, psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin işlerlik kazanması açısından da önemlidir. Bu araştırma ile yönetici adaylarının, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri ile bu görev beklentilerine etki eden faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Evren-Örnekleme

Araştırmanın evrenini, "Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik" gereği yapılan seçme sınavını kazanan yönetici adayları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve sınavı kazanmış olup 3-21 Temmuz 2000 tarihleri arasında hizmetiçi eğitim seminerine katılan 109 yönetici adayı oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada gerekli bilgileri toplamak amacı ile "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarından (Okul Psikolojik Danışmanları) Görev Beklentileri Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerini ölçmek için, Duman (1985) tarafından geliştirilen "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarından Görev Beklentileri Envanteri" kullanılmıştır. Bu envantere, Amerikan Personel Derneği'nin (APGA) kabul ettiği 10 değişik görev alanı esas alınmıştır. Bilgi toplama aracı, 23'ü doğru, 17'si yanlış görev beklentisi olarak aşağıdaki alanları kapsamaktadır:

- a. Rehberlik programını planlama ve geliştirme.
- b. Psikolojik danışma.
- c. Öğrencileri tanıma.
- d. Eğitsel ve mesleki planlama.
- e. Başka kurum ve kişilere öğrenci gönderme.
- f. İşe yerleştirme.
- g. Velilere yardım.
- h. Akademik personele müşavirlik.
- i. Araştırma yapma.
- j. Halkla ilişkiler.

Yönetici adaylarının, envantere okul psikolojik danışmanlarının görevi olarak kabul ettikleri işleri "evet", okul psikolojik danışmanlarının görevi olarak görmediklerini ise, "hayır" olarak yanıtlamaları gerekmektedir.

Duman (1985), "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarından Görev Beklentileri Envanteri"nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmıştır. Aracın geçerlik çalışması için, okul psikolojik danışmanlarının öğrencilere yardım konusundaki görevlerini kapsayan 40 soruluk bir ön deneme formu hazırlanmıştır. Bu ön deneme formu, aracın geçerlik çalışması için en az doktora düzeyinde mesleki hazırlığı olan 10 psikolojik danışma uzmanına verilmiştir. Uzmanlardan envantere her maddede belirlenen etkinliğin, okul psikolojik danışmanlarının görevleri içine girip girmediğini belirlemeleri istenmiştir. Ön deneme sonuçlarına göre, uzmanlarının hepsinin doğru ve yanlış görev beklentileri olarak kabul ettiği maddeler envanterin esas formuna konmuştur. Ön deneme formu kapsamına giren bir madde kararsızlık nedeni ile envanterin esas formuna alınmamış, onun yerine, uzmanların birlikte önerdikleri görevle ilgili bir madde eklenmiştir. Bazı maddeler uzmanlardan gelen tepkilere göre, ifade ve içeriği daha açık hale getirilmiş ve envantere son biçimi verilmiştir. Böylece, "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarından Görev Beklentileri Envanteri", kapsam geçerliği bakımından araştırmanın amacına uygun olarak kontrol altına alınmıştır.

"Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarından Görev Beklentileri Envanteri", güvenilirlik çalışması için Ankara Kurtuluş Lisesi'nde okuyan 41 öğrenciye "testin tekrarı" yöntemi ile bir hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı ile aracın güvenilirliği .83 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması amacı ile ölçümler 11-18.7.2000 tarihleri arasında araştırmacı tarafından uygulanmış ve yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS Paket Programı'ndan yararlanılmıştır. Yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin cinsiyete, mezun olunan fakülteye, kıdeme, bir sorunla karşılaştıklarında başvurdukları yardım kaynaklarına ve görev yaptıkları okulda okul psikolojik danışmanının olup olmamasına göre, anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için ikili gruplarda Mann Whitney U Testi ve bağımsız gruplarda t-testi yapılmıştır. Grupların ikiden fazla olduğu durumlarda Kruskal-Wallis Testi yapılmış, farklılığın nereden kaynaklandığını belirleyebilmek için de Scheffé Testi'nden yararlanılmıştır.

Parametrik test varsayımları yerine getirilmeden iki ortalama arasındaki farkın anlamlılık testinin uygulanması, varılan kararın hatalı olmasına neden olabilir. Bu nedenle veri sayısal olarak belirtilen kesikli bir değişkense, veri ölçümle belirtildiği halde her gruptaki denek sayısı 30'dan az ise ya da denek sayısı yeterli olduğu halde veri parametrik test varsayımlarını yerine getiremiyorsa "iki ortalama arasındaki farkın anlamlılık testi" yerine kullanılacak en güçlü test Mann-Whitney U Testi'dir (Gamgam, 1998; Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 1998; Ünver ve Gamgam, 1996). Mann-Whitney U Testi, iki bağımsız örneklemin aynı dağılıma sahip evrenden gelip gelmediğini test eder. Parametrik test şartları aranmaz (Ergün, 1995). Ayrıca, iki örneklem grubunun sayıları farklı ve daha küçük örneklemin varyansının daha büyük olması durumunda Mann Whitney U Testi kullanılmalıdır (Balci, 1997). Kruskal Wallis Varyans Analizi, ikiden çok bağımsız grup arasında farklılık olup olmadığını incelemek için

kullanılır. Denek sayısı yeterli değilse ya da denek sayısı yeterli olduğu halde veri parametrik varsayımları yerine getiremiyorsa Varyans Analizi yerine Kruskal Wallis Varyans Analizi kullanılmalıdır (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 1998; Ünver ve Gamgam, 1996).

Araştırmada, anlamlılık düzeyi, .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmada ele alınan problemin çözümü için toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgularla, bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1

Yönetici Adaylarının Okul Psikolojik Danışmanlarından Görev Beklentilerine İlişkin İstatistikler

	n	Düşük Puan %	Yüksek Puan %	\bar{X}	Ss
Görev Beklentisi	109	39.45	60.55	35.5	2.51

Tablo 1'de görüldüğü gibi, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalaması $\bar{X}=35.5$ 'tir. "PDR Uzmanlarından Görev Beklentileri Envanteri"ni yanıtlayan toplam grubun %60.55'i $\bar{X} = 35.5$ 'ten yüksek puan alırken, %39.45'i ise $\bar{X} = 35.5$ 'ten düşük puan almıştır.

Tablo 2

Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu

Cinsiyet	n	Mertebe Ortalaması	z
Kadın	10	66.75	1.25*
Erkek	99	53.81	

* $p > .05$

Tablo 2'de görüldüğü gibi, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu durumda, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin, cinsiyete göre değişmediği, birbirine oldukça yakın olduğu, iki cinsin de okul psikolojik danışmanlarından benzer görev beklentileri içinde oldukları söylenebilir.

Kepçeoğlu (1978)'nin yapmış olduğu araştırmada, müdürlerin cinsiyete göre, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu araştırma sonucu, araştırma bulgularını desteklemektedir.

Tablo 3
Mezun Olunan Fakültelelere Göre, t-testi Sonucu

Fakülte	n	\bar{X}	Ss	t
Eğitim Fakültesi	76	35.41	2.65	.78*
Diğer Fakülteler	33	35.82	2.14	

* $p > .05$

Tablo 3'te görüldüğü gibi, yönetici adaylarının mezun oldukları fakülteye göre, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu durumda, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin mezun olunan fakülteye göre değişmediği, eğitim fakültesi ya da diğer fakültelerden mezun olan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından benzer görev beklentileri içinde oldukları söylenebilir.

Eğitim fakültesi mezunu olan yönetici adaylarının, psikolojik danışma ve rehberlik alanına daha yakın olabilecekleri, diğer fakülte ve yüksekokullardan mezun olanların ise psikolojik danışma ve rehberlik alanına yabancı olabilecekleri düşünülmüştür. Ancak, araştırma bulguları bu beklentiye desteklememektedir. Araştırma bulgularına göre, yönetici adaylarının benzer görev beklentileri içinde oldukları görülmüştür. Okullarda görev alan personelin sahip bulunduğu psikolojik danışma ve rehberlik bilgi ve anlayışının ortak ve yeterli bir düzeye çıkarılabilmesi için, öğretmen ve yöneticilere, lisans düzeyinde ve hizmet öncesinde, psikolojik danışma ve rehberlik konusunda yeterli bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır.

Özdemir (1991)'in yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, öğrenimleri sırasında psikolojik danışma ve rehberlik dersi okuyan yöneticilerin, okumayanlardan okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu araştırma sonuçları, araştırma bulgularını desteklemektedir.

Tablo 4
Kıdeme Göre, t-testi Sonucu

Kıdem	n	\bar{X}	Ss	t
0-15 Yıl	65	35.62	2.64	.42*
16 Yıl ve Üstü	44	35.41	2.33	

* $p > .05$

Tablo 4'te görüldüğü gibi, yönetici adaylarının kıdeme göre, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentilerinin kıdeme göre değişmediği ve benzer görev beklentileri içinde oldukları söylenebilir. Bu durumda, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentilerinde kıdemin anlamlı olmadığı, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin bilgi, anlayış ve güvenin önemli olduğu sonucu da ortaya çıkmaktadır.

Kepçeoğlu (1978)'nin yapmış olduğu araştırmada, müdürlerin kıdeme göre, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu araştırma sonuçları, araştırma bulgularını desteklemektedir.

Tablo 5
Bir Sorunla Karşılaşıldığında Başvurulan Yardım Kaynağına Göre, Kruskal-Wallis Varyans Analizi Sonucu

Yardım Kaynakları	n	Mertebe Ortalaması	KW	SS
Hiç kimse	14	45.43		
Büyükler	8	30.81	10.51*	3
Arkadaş	74	56.28		
Din Adamı	0	00.00		
Psik.Dan/ Psikiyat	13	72.88		

* $p < .05$

Tablo 5'te görüldüğü gibi, yönetici adaylarının bir sorunla karşılaştıklarında başvurdukları yardım kaynağına göre, okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puanları arasında anlamlı bir farklılık ($p < .05$) bulunmaktadır.

Bu farklılığın hangi yardım kaynakları arasında olduğunu belirleyebilmek için yapılan Scheffé Testi sonuçları Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6
Bir Sorunla Karşılaşıldığında Başvurulan Yardım Kaynağına Göre, Scheffé Testi Sonucu

Yardım Kaynakları	Büyükler	Arkadaş Psikiyat	Psik. Dan.
Hiçkimse (34.50)	1.25	1.29	2.04
Büyükler (33.25)	-	2.54*	3.29*
Arkadaş (35.79)		-	.75
Psik.Dan./ Psikiyat (36.54)			-

NOT : Parantez içindeki rakam aritmetik ortalamadır. * $p < .05$

Tablo 6'da görüldüğü gibi, bir sorunla karşılaşıldığında psikolojik danışmana ya da psikiyatriste başvuran yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalamalarının, bir sorunla karşılaşıldığında büyüklere başvuran yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde, bir sorunla karşılaşıldığında arkadaşına başvuran yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalamalarının, bir sorunla karşılaşıldığında büyüklere başvuran yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Yardım kaynağı olarak arkadaşın görülmesi, kişiler arasında yardımlaşma ve paylaşma duygusunun bir göstergesi olabilir. Voltan-Acar, Yıldırım ve Ergene (1996)'ye göre, sorun karşısında yardım talep eden bireye sunulan yardım genellikle bu yardımı sağlayan bireyin istekleri, önerileri ve toplumsal beklentileri yönünde olmaktadır. Dolayısıyla, yardım isteyen bireyin istekleri göz önüne alınmayabilmektedir. Buna bağlı olarak, sağlanan yardım ile bireyin, toplumsal beklentilerle ters düşmeden, kendi istek ve ihtiyaçlarını karşılaması, kendi kendine yeter, daha bağımsız ve problem çözücü davranışlar ortaya koymasını azaltabilmektedir. Oysa, bir sorunla karşılaşıldığında psikolojik danışman, psikolog, psikiyatrist gibi profesyonel mesleklerden yararlanılması ile bireylerin

kendi kişiliklerini daha iyi anlamaları, problemlerine çözüm yolları bulmada kendi kendilerine yeter duruma gelmeleri mümkün olabilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, bir sorunla karşılaşıldığında psikolojik danışman, psikolog, psikiyatrist gibi profesyonel mesleklerden yararlanma eğiliminde olan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin yüksek çıkmasının nedeni, psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili bilgi, inanç ve anlayışın yeterli düzeyde olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 7

Görev Yapılan Okulda, Okul Psikolojik Danışmanın Olup Olmamasına Göre t-testi Sonucu

Okul	Psi. Dan.	n	\bar{X}	Ss	t
Var		42	36.43	1.74	
Yok		67	34.97	2.75	3.07*

* $p < .05$

Tablo 7'de görüldüğü gibi, görev yapılan okulda, okul psikolojik danışmanı olan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalamalarının, görev yapılan okulda okul psikolojik danışmanı olmayan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, halen okullarımızda okul psikolojik danışman sayısının yetersiz olması dikkat çekicidir. Görev yapılan okulda okul psikolojik danışmanı olan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu durum, okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini tanıtılmalarının ve bu hizmetleri etkili bir biçimde sürdürmelerinin bir sonucu olabilir.

Kepeçoğlu (1978)'nin yapmış olduğu araştırmada, uzmanlı psikolojik danışma ve rehberlik uygulaması yapılan okullardaki öğretmenlerle, uzmanlı uygulamalara girmemiş okullardaki öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili görev anlayışlarının aynı ölçüde yetersiz olduğu görülmüştür. Bu durum, okul psikolojik danışmanlarının aynı okulda, birlikte

çalışmaları personelin, psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili görev anlayışlarını geliştirmede etkili olmadıklarını göstermektedir. Bu araştırma sonuçları, araştırma bulgularını desteklememektedir.

Saylan ve Gürkan (1998)'in yapmış oldukları çalışmada, okul psikolojik danışmanı bulunan okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, okul psikolojik danışmanı bulunmayan okullardan daha nitelikli ve yönetmeliğe uygun olarak işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçları, araştırma bulgularını desteklemektedir. Araştırma bulgularına göre, okul psikolojik danışmanının bulunduğu okullarda görev yapan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bu durum, günümüzde okul psikolojik danışmanlarının, "geçmişe göre", hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimlerle mesleğe daha iyi hazırlandıklarını, görevlerini gün geçtikçe daha iyi ve etkili bir biçimde yaptıklarını göstermektedir.

Tartışma

Bu çalışmada, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma sonucunda, yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri cinsiyete, mezun olunan fakülteye ve kıdeme göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Bir sorunla karşılaşıldığında başvuru yapılan yardım kaynağına ve okulda okul psikolojik danışmanının olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Araştırma sonuçları, geçmiş yıllarda ülkemizde yapılmış olan araştırma sonuçları (Özdemir, 1991; Güvendi, 1980; Kepçeoğlu, 1978) ile yakın benzerlikler göstermektedir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeylerinin mezun olunan fakülteye göre değişmediği, eğitim fakültesi ya da diğer fakültelerden mezun olan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından benzer görev beklentileri içinde oldukları bulunmuştur. Ayrıca, kıdem de beklenti düzeyini etkilememektedir. Okullarımızda, halen okul psikolojik danışman sayısı yetersizdir. Doğan (2000a), ülkemizin otuz yıllık okul danışmanlığı ve rehberliği deneyimi olmasına karşın, henüz her okulda psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve elemanı bulunmadığını

belirtmektedir. 1999-2000 öğretim yılında, ortaöğretim okullarının yaklaşık üçte birinde, ilköğretim okullarının ise yaklaşık kırk beşte birinde psikolojik danışma ve rehberlik servisi bulunmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, psikolojik danışmanı olmayan okulların sayısı yarıdan fazladır. Ancak, okul psikolojik danışmanının bulunduğu okullarda görev yapan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bu durum, günümüzde okul psikolojik danışmanlarının, "geçmişe göre", hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimlerle mesleğe daha iyi hazırlandıklarını, görevlerini gün geçtikçe daha iyi ve etkili bir biçimde yaptıklarını göstermektedir. Bununla birlikte ülkemizde, psikolojik danışman yetiştirmeyi hedefleyen mevcut lisans programları arasında gerek ders sayısı ve çeşidi, gerekse öğretim elemanı sayısı ve niteliği açısından farklar olduğu, Akkoyun tarafından 1995 yılında yapılmış olan araştırma ile ortaya konmuştur. Lisans, yüksek lisans ve doktora programları "akredite" edilmediği için psikolojik danışman eğitimi programlarının standartları ve psikolojik danışmanların sahip olmaları gereken yeterlikler belirlenememektedir (Doğan, 2000b). Bu nedenle, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde standartların yükseltilerek "akredite" edilmesi kaçınılmazdır (Doğan, 2000a).

Araştırma sonuçlarına göre, bir sorunla karşılaşıldığında psikolojik danışman, psikiyatrist gibi profesyonel mesleklerden yardım alma eğiliminde olan yönetici adaylarının okul psikolojik danışmanlarından görev beklentileri düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bu durum, psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili yüksek düzeyde bilgi, inanç ve anlayışın ne kadar önemli olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Genel olarak, psikolojik danışma ve rehberlik alanında geçmişte olduğu gibi, günümüzde de bazı sorunlar devam etmektedir. Örneğin, psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi almamış olan kişilerin psikolojik danışman olarak atanması bu hizmetlerin kalitesini düşüren önemli bir sorundur.

Okullarda, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin daha da etkin bir biçimde yapılabilmesi için, Milli Eğitim Bakanlığı'nın sınavla, "alandan olan", gerekli niteliklere sahip ve yeterli sayıda okul psikolojik danışmanını istihdam etmesi gerekir (Doğan, 1996). Her okulda, biri yüksek lisans diğeri lisans düzeyinde olmak üzere, en az iki psikolojik danışman görev almalıdır. Doktora düzeyinde eğitim almış olan psikolojik danış-

manların ise, "Rehberlik ve Araştırma Merkezleri"nde görev almaları uygun olabilir. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nin de amaçlar doğrultusunda hizmet vermesi gerekmektedir. Doğan (2000a), "Rehberlik ve Araştırma Merkezleri"nin genel olarak, psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunmak yerine, daha çok özel eğitime muhtaç çocukların belirlenmesi, tedavi edilmesi ve uygun olan kurumlara yerleştirilmesi gibi amaçlara hizmet ettiğini ve bunun, önemli bir sorun olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, "Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü"nden ayrılarak güçlü ve bağımsız bir örgütsel yapıya kavuşturulması yararlı olabilir.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin nitelikli, profesyonel kişiler tarafından kaliteli bir biçimde sunulması, bu hizmetlere karşı yanlış anlayışları ortadan kaldıracaktır. Okul psikolojik danışmanlarının, yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin "takım" halinde çalışması ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkililiği artabilecektir.

Psikolojik danışman, okul psikoloğu, sosyal hizmet uzmanı vb. gibi benzeşim içinde olan alanların uzmanlarının okullardaki Sorumluluklarının netleştirilebilmesini sağlamak için, Amerika'da olduğu gibi, örgütlenmiş çalışmalarla belli standartların oluşturulması uygun olabilir (Ültanır, 1998).

Ayrıca, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülebilmesi için, "alandan mezun" okul psikolojik danışmanlarının, yöneticilerin ve öğretmenlerin yararlandırılacağı süreklilik kazandırılmış, yeterli düzeyde hizmetiçi eğitim programları düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Bakırcıoğlu, R. (1994). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde, rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Turhan Yayınları.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). Rehberlik ve psikolojik danışmanın eğitimdeki yeri. *Eğitim Araştırmaları*, 1.
- Bacı, A. (1997). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: TDFO Bilgisayar Yayıncılık.
- Baymur, F. (1975). *Rehberlik*. Ankara: MEB PAKD Yayınları.
- Doğan, S. (1990). Türkiye'de rehberlik kavramı ve uygulamalarının gelişiminde milli eğitim şubalarının rolü. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (1).
- Doğan, S. (1991). Başlangıcından bugüne türk resmi dökümanlarındaki rehberlik kavramı ve anlayışı: bir inceleme. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2).
- Doğan, S. (1996). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin gelişimi ve bazı sorunlar. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7).
- Doğan, S. (2000a). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberliğin durumu ve geleceğe ilişkin yönelimler. *Eğitim ve Bilim*, 25 (118).
- Doğan, S. (2000b). Psikolojik danışman eğitiminde akreditasyonun gereği ve bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11 (14).
- Duman, E. (1985). *Lise öğrencilerinin rehberlik uzmanlarından görev beklentileri ve görev beklentilerine etki eden faktörler* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ergün, M. (1995). *Bilimsel araştırmalarda bilgisayarla istatistik uygulamaları*. Ankara: Minpa Matbaacılık.
- Gangam, H. (1998). *Parametrik olmayan istatistiksel teknikler*. Ankara: T.H.K. Basımevi.
- Görkem, N. (1985). *Öğrencilerin rehberlik uzmanlarından gördükleri hizmetlerle beklendikleri hizmetler arasındaki fark*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gültekin, İ. (1984). *Orta dereceli okullardaki sınıf öğretmenlerinin görev algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güvendi, M. (1980). *Rehberlik saatlerinde öğrenci yaşantıları ve beklentilerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ivey, A. E., Ivey, M. B., & Downing, L. (1987). *Counseling and psychotherapy*. Massachusetts: Allyn and Bacon A Division of Simon And Schuster, Inc.
- Kepeçoğlu, M. (1978). Okul rehberlik uzmanlarının mesleki görevleri: algılar ve beklentiler. Yayımlanmamış doçentlik tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kepeçoğlu, M. (1994). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Özerler Matbaası.
- Kuzgun, Y. (1983). Okul danışmanlarının rol algıları ve rol beklentileri., *1. Ulusal Psikoloji Kongresi*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, No 29, 1983.
- Kuzgun, Y. (1988). *Rehberlik ve psikolojik danışma*, Ankara: ÖSYM Yayınları, No 9.
- Kuzgun, Y. (2000). *İlköğretimde rehberlik*, Ankara: Star Ofset.
- MEB. (1970). *Tebliğler Dergisi*, 1619, 10.8.1970.
- MEB. (1974). *Tebliğler Dergisi*, 1805, 16.9.1974.
- MEB. (1991a). *VII. Milli Eğitim Şurası*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1991b). *VIII. Milli Eğitim Şurası*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Nugent, F. A. (1990). *An introduction to the profession of counseling*. Ohio: Merrill Publishing Company.
- Özdemir, İ. E. (1991). *Bazı değişkenlerin liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özgülten, İ. E. (1990). Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin dünü ve bugünü. *Psikolojik ve Rehberlik Dergisi*, 1 (1).
- Özgülten, İ. E. (1991). Eğitimde niteliğin geliştirme aracı olarak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (2).
- Özoğlu, S. Ç. (1982). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma*. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
- Öztoprak, S. (1991). *Rehberlik hizmetlerinin tanıtılmasının veli beklentilerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Patterson, L. E., & Eisenberg, S. (1983). *The counseling process*. Boston: Houghton Mifflin Company.

- Pişkin, M. (1989) Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen ve Danışmanların İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları, *Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Saylan, N. ve Gürkan, U. (1998). Rehberlik hizmetleri yönetmeliği'ne göre rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Cilt 1.
- Sümbüloğlu, K. ve Sümbüloğlu, V. (1998). *Biyoistatistik*. Ankara: Şahin Matbaası.
- Tan, H. (1974). Ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarında gelişmeler ve sorunlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, Cilt III, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tan, H. (1986). *Psikolojik yardım ilişkileri: danışma ve psikoterapi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tan, H. (1990). Okullarımızda Psikolojik Hizmetlerin Neresindeyiz. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (1).
- Ültanır, E. (1998). İlköğretim birinci kademesinde rehberliğin gereği, danışman ve öğretmenlerin rolleri. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Cilt 1.
- Ünver, Ö. ve Gamgam, H. (1996). *Uygulamalı istatistiksel yöntemler*. Ankara: Cem-Web Ofset.
- Voltan-Acar, N., Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (1996). Bireylerin dindarlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12.
- Yeşilyaprak, B., Güngör, A. ve Kurç, G. (1996). *Eğitsel ve mesleki rehberlik*. Ankara: Varan Matbaası.

Geliş 7 Kasım 2000
 İnceleme 22 Haziran 2001
 Düzeltme 5 Ekim 2001
 Kabul 20 Kasım 2001

Türk Eğitim Derneği Eğitim Bilim Ödülü Yönergesi

Madde 1

Türkiye Cumhuriyeti uyruklu kişilerin Eğitim Bilimleri alanındaki özgün araştırma ve çalışmalarını değerlendirmek, çalışmalarına güç katabilmek amacıyla Türk Eğitim Derneği'nce bir "Eğitim Bilim Ödülü" konulmuştur.

Madde 2

Eğitim Bilim Ödülü, bir bilim ya da düşün adamının eğitimbilimleri alanında yaşamı boyunca yaptığı bütün bilimsel ve düşünsel çalışmaları için verebileceği gibi, son beş yıl içinde gerçekleştirdiği bir çalışması için de verilebilir.

Madde 3

Eğitim Bilim Ödülü için aşağıdaki kuruluş ve kişiler gerekçeli olarak aday gösterebilir:

- TED Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri,
- TED Bilim Kurulu üyeleri,
- TED Eğitim Bilim Ödülü almış kişiler,
- Eğitim Bilimi dallarında çalışma yapan Fakülte, Yüksekokul ve Enstitülerin yetkileri kurulları,
- Eğitim Bilimi alanında çalışma yapmış kişilerin bizzat kendileri aday olabilir.

Madde 4

Eğitim Bilim Ödülü'ne kişisel başvurular her yıl 30 Nisan tarihine kadar TED Genel Merkez Yönetim Kurulu'na yapılır.

Madde 6

Eğitim Bilim Ödülü'ne aday gösterilen eser ve çalışmaları aşağıda belirtilen ölçütlere göre değerlendirilir:

- Özgün olması,
- Temel bir kuramsal sorunu çözmesi ya da çözümüne katkıda bulunması
- Bilimsel kavramlara ya da yöntembilime katkıda bulunması,
- Eğitim Bilimindeki kuramları ya da kavramları yeniden örgütlenmesi, yorumuna katkıda bulunması
- Yurt içinde ya da dışında bilimsel çevrelerde kabul görmesi,
- Eğitim Bilimleri alanında çalışanları etkilemesi.

Madde 8

Eğitim Bilim Ödülü'ne layık görülen kişi TED Genel Merkez Yönetim Kurulu'na her yıl Mayıs ayı içinde açıklanır. Ödül töreni aynı yıl Haziran ayı içinde yapılır.